

AR GALIMA PRADĖTI APKALTĄ SEIMO NARIUI UŽ NUSIKALTIMĄ, PADARYTĄ IKI TAMPANT SEIMO NARIU

PROF. DR. VYTAUTAS SINKEVIČIUS

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės institutas

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius

El. paštas v.sinkevicius@mruni.eu

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjama apkaltos samprata, atskleidžiamas apkaltos pagrindų turinys, tyrinėjama, kokie asmenys apkaltos proceso tvarka gali būti pašalinti iš pareigų. Nagrinėjama, ar pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją apkalta galima tik už veiksmus, kuriuos Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys padarė eidami šiame straipsnyje įvardytas pareigas, ar apkalta galima ir už veiksmus, padarytus iki užimant nurodytas pareigas. Teigiama, kad apkaltos proceso tvarka Seimo nario mandatą galima panaikinti už nusikaltimą, kurį asmuo padarė iki tapdamas Seimo nariu.

Reikšminiai žodžiai: apkaltos samprata; apkaltos pagrindai; apkaltos teisinės pasekmės.

Įvadas

Lietuvos apeliacinis teismas 2016 m. vasario 1 d. nuosprendžiu Seimo narį Vytautą Gapšį pripažino kaltu padarius nusikaltimą ir skyrė

jam 3,6 tūkst. eurų baudą. Teismo apkaltinamasis nuosprendis įsiteisėjo. Seime kilo iniciatyva Seimo nariui V. Gapšiui pradėti apkaltos procesą, nes jis padarė nusikaltimą. Nepritariantys tokiai iniciatyvai remiasi Seimo statuto 227 straipsniu, pagal kurį Seimo nariui ir kitiems Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytiems asmenims apkalta galima tik už veiksmus, padarytus jiems *einant* Konstitucijos 74 straipsnyje numatytas pareigas, – kadangi V. Gapšys nusikaltimą padarė iki tapdamas Seimo nariu, vadinasi, jam apkalta esą negalima. Tačiau apkaltos iniciatorių tokie argumentai neįtikino, jie reikalavo pradėti apkaltą. Seimas 2016 m. balandžio 7 d. priėmė nutarimą¹ pradėti apkaltos procesą Seimo nariui V. Gapšiui ir „kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą išvados, ar Lietuvos Respublikos Seimo nario Vytauto Gapšio veiksmai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir ar jis gali eiti Lietuvos Respublikos Seimo nario pareigas po to, kai jam įsiteisėjo teismo apkaltinamasis nuosprendis“.

Straipsnyje nagrinėjama, ar pagal Konstituciją apkalta galima tik už veiksmus, kuriuos Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys padarė *eidami* minėtame straipsnyje išvardytas pareigas, ar ir už veiksmus, padarytus *iki jas užimant*. Daugiausia dėmesio skiriama klausimui, ar apkaltos proceso tvarka Seimo nario mandatą galima panaikinti už nusikaltimą, kurį asmuo padarė *iki* tapdamas Seimo nariu. Ši problema teisės mokslinėje literatūroje nėra nagrinėta.

Atliekant tyrimą taikomi teisės norminių aktų sisteminės analizės ir apibendrinamasis metodai.

¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. XII-2289 „Dėl apkaltos Lietuvos Respublikos Seimo nariui Vytautui Gapšiui pradžios ir kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“. *Teisės aktų registras (TAR)*, identifikavimo kodas 2016-08285. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/index.html>.

I. Apkaltos samprata

Konstitucijos 74 straipsnyje nustatyta, kad „Respublikos Prezidentą, Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus, Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, Seimo narius, šiurkščiai pažeidusius Konstituciją arba sulaužiusius priesaiką, taip pat paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas, Seimas 3/5 visų narių balsų dauguma gali pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą. Tai atliekama apkaltos proceso tvarka, kurią nustato Seimo statutas“. Galimybė pašalinti asmenį iš pareigų, panaikinti Seimo nario mandatą apkaltos proceso tvarka Lietuvos konstitucinėje sistemoje įtvirtinta pirmą kartą². Nė vienoje anksčiau galiojusioje Lietuvos konstitucijoje toks aukščiausių valstybės pareigūnų konstitucinės atsakomybės būdas nebuvo numatytas. Tauta, Konstitucijoje nustatydama galimybę Seimui pašalinti asmenį iš pareigų, panaikinti Seimo nario mandatą, siekia, kad eidami savo pareigas Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys paklustų Tautos priimtai Konstitucijai, besąlygiškai vadovautųsi Konstitucija ir teise, Tautos ir Lietuvos valstybės interesais. Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime yra konstatavęs, kad apkaltos institutas yra Respublikos Prezidento ir kitų Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytų valstybės pareigūnų veiklos viešos demokratinės kontrolės ir jų atsakomybės visuomenei būdas, apimantis *inter alia* galimybę pašalinti juos iš užimamų pareigų, jeigu jie nevykdo savo įsipareigojimo vadovautis tik Konstitucija ir teise, asmeninius ar grupinius interesus iškelia virš visuomenės interesų, savo veiksmais diskredituoja valstybės valdžią³. Tai viena iš valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos savisaugos priemonių, gynimosi nuo minėtų aukščiausių

² Apkaltos (angl. *impeachment*) institutas susiformavo XIV a. Anglijoje. (Išsamiau žr. Esmein, A. *Konstitucinės teisės principai (prancūzų ir palyginamieji)*. T. 1, d. 1. Kaunas: Teisininkų draugijos leidinys, 1932, p. 178.)

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 85-3094.

valstybės valdžios pareigūnų, nepaisančių Konstitucijos ir teisės, savo veiksmais diskredituojančių valstybės valdžią, būdas, kai jų įgaliojimai nutraukiami Seimo – Tautos atstovybės – sprendimu. Konstitucijoje, remiantis Tautos suvereniteto ir valdžių padalijimo teorijomis, įtvirtinta „trijų valdžių pareigūnų“ apkaltos koncepcija, pagal kurią apkalta gali būti taikoma Respublikos Prezidentui, Seimo nariams ir aukščiausių grandžių teisėjams⁴.

Konstitucijos 74 straipsnyje nustatyti trys *savarankiški* apkaltos pagrindai: 1) šiurkštus Konstitucijos pažeidimas; 2) priesaikos sulaužymas; 3) paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas. Apkaltos procesas gali būti pradėtas esant bent vienam iš šių pagrindų; Konstitucijos 74 straipsnis nereikalauja, kad būtų visi trys apkaltos pagrindai ar koks nors jų derinys. Konstitucijos 74 straipsnyje nustatytas pagrindų, kuriems esant valstybės pareigūnai gali būti pašalinti iš pareigų, gali būti panaikintas Seimo nario mandatas, sąrašas yra išsamus (baigtinis), jis negali būti plečiamas ar siaurinamas įstatymais.

Konstitucijos pažeidimas, kaip ir priesaikos sulaužymas ar nusikaltimo padarymas, yra teisės pažeidimas. Konstitucijoje nėra ir negali būti pateiktas konkrečių konstitucinių deliktų sąrašas. Konstitucijoje įtvirtintas bendro pobūdžio reikalavimas: Respublikos Prezidentas, Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjas, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjas, Seimo narys privalo savo pareigas vykdyti taip, kad nepažeistų (šiurkščiai) Konstitucijos, nesulaužytų priesaikos; nurodyti asmenys taip pat negali padaryti nusikaltimo. Galima teigti, jog Konstitucija nustato tam tikrą 74 straipsnyje nurodytų asmenų veiklos modelį, tam tikras veiklos taisykles ir standartus, kurių neleidžiama pažeisti. Nurodyti asmenys turi ypatingą konstitucinį statusą, Konstitucijoje jiems nustatytos atitinkamos garantijos (imunitetai ir kt.) – tai suponuoja ir jų ypatingą atsakomybę valstybinei bendruo-

⁴ Vaičaitis, V. *Prezidento apkalta 2003–2004*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 15.

menei – pilietinei Tautai⁵. Jeigu nurodyti asmenys šiurkščiai pažeidžia Konstituciją, sulaužo priesaiką, taip pat paaiškėja, jog padarytas nusikaltimas – už tai jie apkaltos proceso tvarka gali būti pašalinami iš pareigų, gali būti panaikinamas Seimo nario mandatas.

Teisės mokslinėje literatūroje nurodoma, kad lietuviško apkaltos modelio specifiką lemia tai, kad jame susipina politiniai ir teisiniai elementai⁶. Konstitucijoje nustatyta, kad apkaltos procese dalyvauja dvi valstybės valdžios institucijos: Seimas (politinė institucija) ir Konstitucinis Teismas (teisinė institucija). Kiekviena iš jų turi tik jai nustatytus įgaliojimus: Seimas inicijuoja apkaltą; Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar pareigūno, kuriam pradėta apkalta, veiksmai neprieštaruoja Konstitucijai; gavęs Konstitucinio Teismo išvadą, kad pareigūno, kuriam pradėta apkalta, veiksmai prieštaruoja Konstitucijai, Seimas sprendžia, ar asmenį pašalinti iš pareigų, ar panaikinti Seimo nario mandatą.

Respublikos Prezidentas, Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjai, Seimo nariai konstitucinės atsakomybės subjektais tampa tik po to, kai, prieš pradėdami eiti savo pareigas, prisiekia. Tol, kol šie asmenys nėra davę priesaikos, jie negali būti traukiami konstitucinės atsakomybės, t. y. jiems apkalta negalima.

II. Nusikaltimas – savarankiškas apkaltos pagrindas

Minėta, kad Konstitucijos 74 straipsnyje nustatyti trys *savarankiški* apkaltos pagrindai: 1) šiurkštus Konstitucijos pažeidimas; 2) priesaikos sulaužymas; 3) paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas. Šiame straipsnyje nėra tiesiogiai įtvirtinta, kada turi būti atlikti veiksmai, už kuriuos nurodytiems asmenims galima apkalta: ar tik už veiksmus, kuriuos jie

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 85-3094.

⁶ Jarašiūnas, E. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos. *Jurisprudencija*. 2006, Nr. 2, p. 41.

padarė *eidami* Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, ar ir už veiksmus, kuriuos jie padarė *iki užimdami* nurodytas pareigas.

Konstitucinis Teismas taip pat nėra išaiškinęs, ar apkalta galima ir už veiksmus, kuriuos asmenys padarė *iki užimdami* Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas. Seime vykstančios diskusijos rodo, kad Seimo narių nuomonė šiuo klausimu iš esmės skiriasi: vieni teigia, kad apkalta galima tik už veiksmus, kuriuos nurodyti asmenys padarė *eidami* Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas⁷, o kiti aiškina, kad apkalta galima ir už veiksmus, kuriuos asmenys padarė *iki jas užimdami*⁸.

Seimo statuto 227 straipsnyje nustatyta, kad „Apkaltos procesas yra parlamentinė procedūra, kurią Seimas taiko Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytiems asmenims dėl Konstitucijai prieštaraujančių jų veiksmų, *padarytų einant pareigas*, siekdamas išspręsti tokių asmenų konstitucinės atsakomybės klausimą“⁹. Taigi, pagal Seimo statutą Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytiems asmenims apkaltos procesas gali būti taikomas tik už Konstitucijai prieštaraujančius veiksmus, kuriuos asmenys padarė *eidami* Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, o už veiksmus, kuriuos jie padarė *iki jas užimdami*, apkalta negalima.

Yra pagrindo abejoti, ar Seimo statuto 227 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai. Sprendžiant, ar Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytiems asmenims apkalta gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu jie šiurkščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką, padarė nusikaltimą *eidami* Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas, ar ji gali būti taikoma ir už veiksmus, kuriuos padarė *iki jas užimdami*, esminės reikšmės, mūsų nuomone, turi tai, *koks yra apkaltos pagrindas*.

⁷ Grauzinienė, L. LRT televizija. *Laida „Savaitė“* (2016 m. vasario 7 d.).

⁸ Kubilius, A. Straipsnyje „*Seimas pradėjo apkaltos procesą V. Gapšui*“. Delfi. 2016 m. balandžio 7 d.

⁹ Lietuvos Respublikos Seimo statutas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 5-97.

Konstitucijos 74 straipsnio formuluotė, kad „Respublikos Prezidentą, Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus, Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, Seimo narius, *šiurkščiai pažeidusius Konstituciją arba sulaužiusius priesaiką*, Seimas gali pašalinti iš užimamų pareigų, panaikinti Seimo nario mandatą“, reiškia, kad veiksmus, kuriais *šiurkščiai pažeidžiama Konstitucija arba sulaužoma priesaika*, nurodyti asmenys turi būti padarę *eidami Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas*. Tokia išvada kyla iš Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo, pagal kurį Respublikos Prezidentas, Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjai, Seimo nariai prieš pradėdami eiti savo pareigas privalo prisiekti. Duodami priesaiką visi nurodyti asmenys prisiekia *inter alia* gerbti ir vykdyti Konstituciją. Jie negali pradėti eiti savo pareigų tol, kol neprisiečia. Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime yra konstatavęs, kad priesaikos sulaužymas yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, o šiurkštus Konstitucijos pažeidimas yra priesaikos sulaužymas¹⁰. Akivaizdu, kad priesaiką sulaužyti (kartu – šiurkščiai pažeisti Konstituciją) gali tik šią priesaiką davęs asmuo. Nedavęs priesaikos asmuo negali jos sulaužyti. Vadinasi, veiksmai, kuriuos Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys atliko *iki pradėdami* eiti šiame straipsnyje išvardytas pareigas, *negali* būti vertinami kaip veiksmai, kuriais asmuo *šiurkščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką*, nes asmuo nebuvo įsipareigojęs nepažeisti Konstitucijos, nesulaužyti priesaikos. Už tokius veiksmus, mūsų nuomone, apkalta negalima.

Kitaip vertintina situacija, kai apkaltos pagrindas yra „*paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas*“. Minėta, kad nusikaltimo padarymas yra savarankiškas apkaltos pagrindas. Nekyla abejonių, kad Konstitucijos 74 straipsnis nustato, jog šiame straipsnyje nurodytiems asmenims apkalta turi būti pradėta, jeigu jie *nusikaltimą padarė eidami* Konstitucijos 74

¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 85-3094.

straipsnyje išvardytas pareigas. Neturi reikšmės, koks nusikaltimas padarytas, – apkaltos procesas *turi būti pradėtas* visais atvejais, kai paaiškėja, kad asmenys, *eidami* Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas, padarė nusikaltimą¹¹. Tokiu atveju Seimas turi įvertinti, ar tuo nusikaltimu nėra diskredituojama valstybės valdžia, ar nėra pakertamas visuomenės pasitikėjimas valstybės institucijomis ir jų pareigūnais. Seimas turi spręsti, ar toks asmuo gali ir toliau eiti pareigas, ar turi būti panaikintas jo Seimo nario mandatas. Konstitucinis Teismas 1999 m. gegužės 11 d. nutarime yra konstatavęs, kad „duodamas sutikimą patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, Seimas kartu apsisprendžia, kad bylos faktinės aplinkybės tirs ne Seimo sudaryta specialioji tyrimo komisija, bet teisinės institucijos – tardymas ir teismas. Tai reiškia, kad jeigu teismas pripažins asmenį kaltu padarius nusikaltimą, vėliau nereikės pateikti atsikiro siūlymo pradėti apkaltą dėl nusikaltimo padarymo“¹².

¹¹ Teisės mokslinėje literatūroje kartais teigiama, kad „apkaltos proceso tvarka iš pareigų turi būti pašalintas toks asmuo, kuris nusikaltimu kartu šturkščiai pažeidžia Konstituciją, sulaužo priesaiką“. (Žr. Statkevičius, M. Apkaltos padariniai. *Teisė*. 2005, Nr. 56, p. 58–59.) Šis teiginys yra dviprasmiškas, nes jis gali būti aiškinamas ir taip, esą pagal Konstitucijos 74 straipsnį apkalta galima tik už tokį nusikaltimą, kuriuo šturkščiai pažeidžiama Konstitucija, sulaužoma priesaika. Pabrėžtina, kad Konstitucijos 74 straipsnio nuostata, kad apkalta galima „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“, reiškia, kad nusikaltimas yra savarankiškas apkaltos pagrindas, Konstitucija nenumato, kad apkalta galima tik už tokį nusikaltimą, kuriuo kartu šturkščiai pažeidžiama Konstitucija, sulaužoma priesaika. Bet kokio nusikaltimo padarymas yra pagrindas apkaltai, bet padaryto nusikaltimo pobūdis gali turėti įtakos Seimui sprendžiant, ar už jį asmenį pašalinti iš pareigų, panaikinti jo Seimo nario mandatą. Pagal Konstituciją tik Seimas sprendžia, ar asmenį pašalinti iš pareigų, ar panaikinti jo Seimo nario mandatą, taigi, ir už tokį nusikaltimą, kuriuo šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika. Sutinkame su teiginiu, kad „asmuo, kuris nusikaltimu kartu šturkščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką, turi būti pašalintas iš pareigų“, nes Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas toliau eina asmuo, kuris šturkščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką. Bet Seimas gali nutarti ir kitaip: nors asmuo padarė nusikaltimą, kuriuo šturkščiai pažeidė Konstituciją, sulaužė priesaiką, Seimas gali nutarti nepašalinti asmens iš pareigų, nepanaikinti jo Seimo nario mandato.

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 42-1345; atitaisyimas: 1999, Nr. 43.

Iš Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarime suformuluotos oficialios konstitucinės doktrinos, pagal kurią *už šturkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą* apkaltos proceso tvarka iš pareigų pašalintas asmuo *niekada ateityje negali užimti* tokių Konstitucijoje išvardytų pareigų, kurias asmuo gali pradėti eiti tik po to, kai duoda Konstitucijoje nustatytą priesaiką, *kyla ir tai*, kad, kaip minėtame nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, „Seimui, sprendžiančiam, ar apkaltos proceso tvarka pašalinti asmenį iš užimamų pareigų, panaikinti jo Seimo nario mandatą *už nusikaltimo padarymą*, pagal Konstituciją tenka atsakomybė *išsiaiškinti, ar nusikaltimo padarymu kartu nebuvo šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika*“. Formuluoatė „Seimui pagal Konstituciją *tenka atsakomybė išsiaiškinti, ar nusikaltimo padarymu kartu nebuvo šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika*“ reiškia, kad Seimas, sprenddamas, ar apkaltos proceso tvarka pašalinti asmenį iš užimamų pareigų, panaikinti jo Seimo nario mandatą už nusikaltimo padarymą, *turi kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas pateikti išvadą, ar nusikaltimo padarymu kartu nebuvo šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika*. Jeigu Konstitucinis Teismas padarytų išvadą, kad nusikaltimu kartu buvo šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika, asmuo, kuris apkaltos proceso tvarka būtų pašalintas iš pareigų, būtų panaikintas jo Seimo nario mandatas, *niekada ateityje negalėtų užimti* tokių Konstitucijoje nurodytų pareigų, kurias asmuo gali pradėti eiti tik po to, kai duoda Konstitucijoje nustatytą priesaiką.

Nors Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarime *expressis verbis* nėra šoma, kada turi būti padarytas nusikaltimas, – ar *iki* asmeniui pradedant eiti Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, ar *jas einant*, – galima teigti, kad minėtame Konstitucinio Teismo nutarime rašoma apie nusikaltimą, kurį asmuo padarė *eidamas* nurodytas pareigas, nes jeigu asmuo padarė nusikaltimą *iki* pradedamas jas eiti, *tokiu nusikaltimu jis, mūsų nuomone, negali sulaužyti priesaikos, šturkščiai pažeisti Konstitucijos*, nes jis nebuvo davęs priesaikos, nebuvo įsipareigojęs gerbti ir vykdyti Konstituciją, jos nepažeisti.

Konstitucijos 74 straipsnyje nėra *explicitiškai* įtvirtintos išlygos, kad jame nurodytiems asmenims apkaltos procesas negali būti pradėtas už nusikaltimą, kurį jie padarė *iki* pradėdami eiti pareigas. Konstitucijos 74 straipsnis, mūsų nuomone, *nedraudžia* jame nustatytą teisinį reguliavimą aiškinti plačiau, *inter alia* taip, kad pagal Konstitucijos 74 straipsnį Konstitucinio Teismo pirmininkui ir teisėjui, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui ir teisėjui, Apeliacinio teismo pirmininkui ir teisėjui, Seimo nariui apkaltos procesas turi būti pradėtas ne tik už *nusikaltimą, kurį jie padarė eidami* šiame straipsnyje išvardytas pareigas, bet ir už tokį nusikaltimą, kurį padarė *iki* pradėdami jas eiti, o *apkaltinamasis teismo nuosprendis jų atžvilgiu įsiteisėja jiems einant Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas*.

Pagal Konstitucijos 74 straipsnį, mūsų nuomone, ir *Respublikos Prezidentas* turėtų būti traukiamas konstitucinėn atsakomybėn, jeigu jam *einant* Respublikos Prezidento pareigas paaiškėtų, kad jis padarė nusikaltimą *iki* pradėdamas eiti Respublikos Prezidento pareigas.

Sprendžiant, ar pagal Konstitucijos 74 straipsnį jame nurodytiems asmenims apkaltos procesas turi būti pradėtas ir už tokį *nusikaltimą*, kurį jie padarė *iki* pradėdami eiti pareigas, esminės reikšmės turi kelios aplinkybės.

Pirma. Konstitucijos 74 straipsnio nuostata, kad „Respublikos Prezidentą, Konstitucinio Teismo pirmininką ir teisėjus, Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir teisėjus, Apeliacinio teismo pirmininką ir teisėjus, Seimo narius Seimas gali pašalinti iš užimamų pareigų, panaikinti Seimo nario mandatą paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“, aiškintina Konstitucijos preambulėje nustatytų Tautos siekių, t. y. atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekių, bei konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada). Aiškinimas, kad pagal Konstitucijos 74 straipsnį *esą negalima* pradėti apkaltos proceso už nusikaltimą, kurį asmuo padarė *iki* pradėdamas eiti šiame straipsnyje išvardytas pareigas, būtų *konstituciškai nepagrįstas*, nes jis būtų nesuderinamas su

Konstitucijos preambulėje įtvirtintais imperatyvais, konstituciniu teisinės valstybės principu. Toks aiškinimas reikštų *inter alia* tai, kad net tuo atveju, kai Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas asmuo, užiman- tis šiame straipsnyje išvardytas pareigas (išskyrus Respublikos Prezi- dentą), būtų nuteistas už nusikaltimą, kurį jis padarė *iki* pradėdamas eiti pareigas, pavyzdžiui, septynerių metų laisvės atėmimo bausme, o apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu būtų priimtas ir įsiteisėtų jam užimant Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, ir asmuo būtų uždarytas į laisvės atėmimo įstaigą, jam apkalta *esą* vis tiek būtų nega- lima?! Akivaizdu, kad Konstitucijos 74 straipsnio taip aiškinti negali- ma, nes Konstitucija nenumato ir nesuponuoja, kad šiame straipsnyje nurodytų teismų teisėju ar Seimo nariu – Tautos atstovu – būtų asmuo, laisvės atėmimo įstaigose atliekantis teismo nuosprendžiu jam paskirtą laisvės atėmimo bausmę, o Seimas *esą* negali spręsti, ar tokį asmenį pa- šalinti iš atitinkamų teisėjo pareigų, panaikinti tokio asmens Seimo na- rio mandatą. Pagal Konstitucijos 74 straipsnį, konstitucinius atsakingo valdymo ir teisinės valstybės principus toks asmuo *ne tik gali būti, bet ir turi būti* pašalintas iš atitinkamų teisėjo pareigų, turi būti panaikintas asmens Seimo nario mandatas.

Antra. Konstitucija yra vientisas aktas (6 str. 1 d.). Iš Konstitucijos vientisumo kyla ir tai, kad aiškinant kiekvienos atskiros Konstituci- jos nuostatos turinį būtina matyti jos sąsajas su kitomis Konstitucijos nuostatomis, o atskiroje Konstitucijos nuostatoje įtvirtintą teisinį regu- liavimą vertinti visuminio konstitucinio reguliavimo kontekste. Kon- stitucijos 74 straipsnio nuostata, kad apkaltos procesas turi būti pra- dėtas „paaikšėjus, jog padarytas nusikaltimas“, yra susijusi su kitomis Konstitucijos nuostatomis, *inter alia* su Konstitucijos 108 straipsnio 5 punkto nuostatomis. Konstitucijos 108 straipsnyje nustatyti Konstitu- cinio Teismo teisėjo įgaliojimų nutrūkimo pagrindai. Pagal šį straipsnį Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta, kai: 1) pasibaigia įgaliojimų laikas; 2) jis miršta; 3) atsistatydina; 4) negali eiti savo pa- reigų dėl sveikatos būklės; 5) *Seimas jį pašalina iš pareigų apkaltos pro-*

ceso tvarka. Matome, kad Konstitucijos 108 straipsnyje nėra nustatyta, jog Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimai nutrūksta, kai jo atžvilgiu įsiteisėja apkaltinamasis teismo nuosprendis. Tačiau tai jokių būdu nereiškia, kad Konstitucijos 108 straipsnis *esą* neleidžia už nusikaltimo padarymą nuteisto Konstitucinio Teismo teisėjo pašalinti iš pareigų. Priešingai, jeigu paaiškėtų, kad Konstitucinio Teismo teisėjas padarė nusikaltimą ir apkaltinamasis teismo nuosprendis įsiteisėtų, Seimas pagal Konstitucijos 74 straipsnį ne tik galėtų, bet ir privalėtų tokio asmens atžvilgiu pradėti apkaltos procesą ir pašalinti jį iš Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų. *Pabrėžtina*, kad tokiu atveju *neturi reikšmės, kada buvo padarytas nusikaltimas*: ar asmeniui *einant* Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas, ar *iki* jas pradėdant eiti, nes Konstitucija nenumato ir netoleruoja tokios situacijos, kad Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas galėtų toliau eiti ir konstitucinį teisingumą vykdyti asmuo, kurį teismas nuteisė už nusikaltimo padarymą, taip pat ir tokio nusikaltimo, kurį asmuo padarė *iki* pradėdamas eiti Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas, o teismo *apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu buvo priimtas ir įsiteisėjo jam einant Konstitucinio Teismo teisėjo pareigas*.

Analogiškai Konstitucijos 74 straipsnyje nustatytas apkaltos pagrindas „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“ turėtų būti aiškinaamas sprendžiant, ar šiuo pagrindu galima pradėti apkaltos procesą Aukščiausiojo Teismo pirmininkui ir teisėjui, Apeliacinio teismo pirmininkui ir teisėjui.

Tai, *kada asmuo padarė nusikaltimą*, – ar *iki* pradėdamas eiti Konstitucinio Teismo pirmininko ar teisėjo, Aukščiausiojo Teismo pirmininko ar teisėjo, Apeliacinio teismo pirmininko ar teisėjo pareigas, ar *eidamas* atitinkamo teismo pirmininko ar teisėjo pareigas, – *turi reikšmės tik tuo aspektu*, kad jeigu asmuo nusikaltimą padarytų *eidamas* nurodytas pareigas, Seimas privalėtų kreiptis į Konstitucinį Teismą prašydamas pateikti *išvadą, ar nusikaltimu kartu nėra šiuurškčiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika*. Jeigu asmuo nusikaltimą padarytų *iki* pradėdamas eiti nurodytas pareigas, Seimas, mūsų nuomone, *netu-*

rėtų prašyti Konstitucinio Teismo išvados, ar nusikaltimu kartu nėra šurkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika, nes tokiu nusikaltimu asmuo negali sulaužyti priesaikos, šurkščiai pažeisti Konstitucijos, – jis nebuvo davęs atitinkamos priesaikos, nebuvo įsipareigojęs gerbti ir vykdyti Konstituciją, jos nepažeisti.

Trečia. Sprendžiant, ar pagal Konstitucijos 74 straipsnį apkaltos proceso tvarka Seimo nario mandatą galima panaikinti paaiškėjus, kad jis nusikaltimą padarė *iki* tapdamas Seimo nariu, o apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu įsiteisėjo jam einant Seimo nario pareigas, būtina matyti šio straipsnio sąsajas su Konstitucijos 63 straipsniu, kuriame nustatyti Seimo nario įgaliojimų nutrūkimo pagrindai. Pagal šį straipsnį Seimo nario įgaliojimai nutrūksta, kai: 1) pasibaigia įgaliojimų laikas arba susirenka į pirmąjį posėdį pirmalaikiuose rinkimuose išrinktasis Seimas; 2) jis miršta; 3) atsistatydina; 4) teismas pripažįsta jį neveiksniu; 5) *Seimas panaikina jo mandatą apkaltos proceso tvarka*; 6) rinkimai pripažįstami negaliojančiais arba šurkščiai pažeidžiamas rinkimų įstatymas; 7) pereina dirbti arba neatsisako darbo, nesuderinamo su Seimo nario pareigomis; 8) netenka Lietuvos Respublikos pilietybės. Konstitucijos 63 straipsnyje *nėra* nustatyta, kad Seimo nario įgaliojimai nutrūksta, kai įsiteisėja jo atžvilgiu priimtas teismo apkaltinamasis nuosprendis. Tokio Seimo nario įgaliojimų nutrūkimo pagrindo nėra, nes rengiant Konstituciją buvo vadovaujamosi nuostata, jog vien teismo priimto apkaltinamojo nuosprendžio Seimo nario atžvilgiu nepakanka, kad jis netektų Seimo nario mandato, – sprendimą, ar už nusikaltimo padarymą panaikinti Seimo nario mandatą, turi priimti tik Seimas. Todėl Konstitucijos 63 straipsnyje nustatyta, kad Seimo nario įgaliojimai nutrūksta, kai „Seimas panaikina jo mandatą apkaltos proceso tvarka“ (5 punktas), o vienas iš apkaltos pagrindų, kaip minėta, yra „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“ (Konstitucijos 74 straipsnis).

Konstitucijos 63 straipsnio 5 punkte nustatytas Seimo nario *įgaliojimų nutrūkimo pagrindas*, „kai Seimas panaikina Seimo nario manda-

tą apkaltos proceso tvarka“ ir Konstitucijos 74 straipsnyje numatytas Seimo nario *apkaltos pagrindas* „paaiškėjus, jog padarytas nusikaltimas“ reiškia, kad Seimo nario mandatas gali būti panaikintas ir už nusikaltimą, kurį Seimo narys padarė *eidamas* Seimo nario pareigas, ir už nusikaltimą, kurį asmuo padarė *iki* pradėdamas jas eiti, o teismo apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu buvo priimtas ir įsiteisėjo jam einant Seimo nario pareigas. Pagal Konstitucinio Teismo suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną *skirtųsi tik apkaltos pasekmės*. Jeigu apkalta būtų pradėta už nusikaltimą, kurį asmuo padarė *eidamas* Seimo nario pareigas, Seimas turi kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti išvados, ar tokiu nusikaltimu nėra šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika. Jeigu Konstitucinis Teismas padarytų išvadą, kad nusikaltimu šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika, o Seimas apkaltos proceso tvarka panaikintų Seimo nario mandatą, toks asmuo niekada ateityje negalėtų užimti pareigų, kurių ėjimo pradžia susijusi su Konstitucijoje įvardytos priesaikos davimu. Jeigu apkalta būtų pradėta už nusikaltimą, kurį asmuo padarė *iki* pradėdamas eiti Seimo nario pareigas, o teismo apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu būtų priimtas ir įsiteisėtų jam einant Seimo nario pareigas, Seimas, mūsų nuomone, neturėtų kreiptis į Konstitucinį Teismą ir prašyti išvados, ar tokiu nusikaltimu nėra šturkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika, nes asmuo padarė nusikaltimą *iki* duodamas priesaiką, vadinasi, jis negalėjo jos sulaužyti, kartu negalėjo šturkščiai pažeisti Konstitucijos. Jeigu Seimas apkaltos proceso tvarka panaikintų tokio asmens Seimo nario mandatą, ši aplinkybė neuždraustų tokiam asmeniui ateityje būti renkamam Seimo nariu, jeigu jis bus atlikęs teismo nuosprendžiu paskirtą bausmę ir atitiks kitas Konstitucijoje nustatytas sąlygas.

Ketvirta. Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir *pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu*“. Vadinasi, *tik teismas* gali konstatuoti, jog asmuo padarė nusikaltimą, tik teismas gali pripažinti asmenį kaltu padarius nusikaltimą. Konstitucijos 74 straipsnyje for-

muluotės „teismo nuosprendis“ nėra, šiame straipsnyje vartojama kita formuluotė, – „*paaiškęjus, jog padarytas nusikaltimas*“. Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalies ir 74 straipsnio formuluotės skiriasi ne tik žodine išraiška, bet ir turiniu. Šių formuluočių skirtumas nėra atsitiktinis, jį lemia tai, kad pagal Konstitucijos 86 straipsnio 1 dalį Respublikos Prezidentas, kol eina savo pareigas, negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Vadinas, pagal Konstituciją Seimas neturi įgaliojimų spręsti, ar leisti Respublikos Prezidentą patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o *teismas neturi įgaliojimų konstatuoti, kad Respublikos Prezidentas padarė nusikaltimą*. Tačiau Konstitucijos 74 straipsnyje ir 86 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas gali būti pašalintas iš pareigų, jeigu „*paaiškęja, jog padarytas nusikaltimas*“. Šią nuostatą aiškinant Konstitucijos 86 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad „Respublikos Prezidentas, kol eina savo pareigas, negali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn“, kontekste, darytina išvada, jog faktą, kad Respublikos Prezidentas padarė nusikaltimą, gali konstatuoti *ne teismas, o tik Seimas*.

Taigi, Konstitucijos 74 straipsnio nuostata, kad „Respublikos Prezidentas, Konstitucinio Teismo pirmininkas ir teisėjai, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ir teisėjai, Apeliacinio teismo pirmininkas ir teisėjai gali būti pašalinti iš pareigų, gali būti panaikintas Seimo nario mandatas, kai paaiškęja, jog padarytas nusikaltimas“ reiškia, jog faktą, kad Konstitucinio Teismo pirmininkas ar teisėjas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ar teisėjas, Apeliacinio teismo pirmininkas ar teisėjas, Seimo narys padarė nusikaltimą *gali konstatuoti du subjektai, t. y. ir teismas, ir Seimas*, o faktą, kad nusikaltimą padarė Respublikos Prezidentas, gali konstatuoti *tik vienas subjektas, t. y. Seimas*. Tai, kad Seimas gali konstatuoti, kad nusikaltimą padarė bet kuris Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas asmuo (kiekvienas iš jų, taip pat ir Respublikos Prezidentas), įtvirtinta oficialioje konstitucinėje doktrinoje¹³. Kartu reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Konstitucinis Teismas 2004 m. balandžio 15 d. nutarime yra konstatavęs,

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 49-1600.

kad Seimas be teisinių institucijų tyrimo gali konstatuoti nusikaltimo padarymo faktą tik tuo atveju, kai *nusikaltimas yra akivaizdus*, o „tais atvejais, kai nusikaltimo padarymo faktas nėra akivaizdus, Seimas pagal Konstituciją negali vykdyti apkaltos nusikaltimo padarymo pagrindų tol, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo apkaltinamasis nuosprendis“¹⁴. Konstitucinio Teismo nutarimuose konstatuota ir tai, kad „Seimo statute gali būti nustatyta tokia apkaltos tvarka, kad būtų atsižvelgta į konstitucinių pagrindų skirtumus“¹⁵.

Penkta. Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys, taigi, ir Seimo nariai, – tai ypač svarbias pareigas einantys valstybės pareigūnai, jų statusas ypatingas. Iš Konstitucijos preambulėje įtvirtintų Tautos siekių, t. y. atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekių, taip pat iš konstitucinio teisinės valstybės principo šiems asmenims kyla *inter alia* ypač aukšti moraliniai reikalavimai, jų reputacija turi būti nepriekaištinga. Jeigu asmuo *iki* pradėdamas eiti Seimo nario pareigas padarė nusikaltimą, už kurį apkaltinamasis nuosprendis jo atžvilgiu buvo priimtas ir įsiteisėjo jam būnant Seimo nariu, Seimas pagal Konstituciją *privalo* pradėti apkaltos procesą ir *turi spręsti, ar panaikinti Seimo nario mandatą apkaltos proceso tvarka*. Seimas negali nusišalinti nuo šio klausimo sprendimo. Konstitucinis Teismas 1999 m. gegužės 11 d. nutarime yra konstatavęs, kad „jeigu teismas pripažins asmenį kaltu padarius nusikaltimą, vėliau nereikės teikti atsikiro siūlymo pradėti apkaltą dėl nusikaltimo padarymo“¹⁶.

Apibendrinant galima teigti, kad Seimo statuto 227 straipsnis *tiek, kiek neleidžiama* apkaltos proceso tvarka pašalinti iš pareigų Konstitu-

¹⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 56-1948.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 42-1345; atitaisymas: 1999, Nr. 43; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 30 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 28-784.

¹⁶ Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 42-1345.

cijos 74 straipsnyje išvardytų asmenų, panaikinti Seimo nario mandato, paaiškėjus, kad nurodyti asmenys *nusikaltimą padarė iki užimdami* atitinkamai Respublikos Prezidento, Konstitucinio Teismo pirmininko, šio teismo teisėjo, Aukščiausiojo Teismo pirmininko, šio teismo teisėjo, Apeliacinio teismo pirmininko, šio teismo teisėjo, Seimo nario pareigas, *prieštarauja* Konstitucijos 74 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Pagal Konstituciją tik Konstitucinis Teismas turi įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją. Kol Konstitucinis Teismas nėra pateikęs oficialios konstitucinės doktrinos, ar pagal Konstitucijos 74 straipsnį apkalta galima ir už veiksmus, kuriuos asmenys padarė *iki užimdami* šiame straipsnyje nurodytas pareigas, tol Konstitucijos 74 straipsnis gali būti aiškinamas skirtingai. Seimo narių grupė 2016 m. vasario 19 d. kreipėsi į Konstitucinį Teismą, prašydama spręsti, ar Seimo statuto 227 straipsnis, pagal kurį apkalta galima tik už veiksmus, padarytus *einant* Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas, neprieštarauja Konstitucijos 74 straipsniui. Jeigu su panašiu prašymu į Konstitucinį Teismą kreiptųsi visas Seimas, galutinį atsakymą į klausimą, ar apkalta galima ir *už nusikaltimą, kurį asmuo padarė iki užimdamas* nurodytas pareigas, gautume greičiau. Seimas pasirinko kitą kelią: nelaukdamas Konstitucinio Teismo sprendimo, ar Seimo statuto 227 straipsnis neprieštarauja Konstitucijai, 2016 m. balandžio 7 d. nutarimu nutarė pradėti apkaltos procesą Seimo nariui V. Gapšiui ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą išvados, ar Seimo nario V. Gapšio veiksmai prieštarauja Konstitucijai ir ar jis „gali eiti Seimo nario pareigas po to, kai jam įsiteisėjo teismo apkaltinamasis nuosprendis“. Nagrinėdamas Seimo narių grupės kreipimąsi ir Seimo prašymą pateikti išvadą, Konstitucinis Teismas turėtų išaiškinti Konstitucijos 74 straipsnio turinį ir tuo aspektu, ar pagal Konstituciją apkalta galima tik už veiksmus, kuriuos Konstitucijos 74 straipsnyje nurodyti asmenys padarė *eidami* šiame straipsnyje numatytas pareigas, ar apkalta galima ir už veiksmus, padarytus *iki jas užimant*. Kartu turėtų būti suformuluota oficiali konstitucinė doktrina, ar, traukiant Konstitucijos 74 straipsny-

je nurodytus asmenis konstitucinėn atsakomybėn už veiksmus, kuriuos jie padarė iki užimdami nurodytas pareigas, yra būtina Konstitucinio Teismo išvada. Mūsų nuomone, jos nereikia. Kad ir kokią konstitucinę doktriną suformuluos Konstitucinis Teismas, vienas dalykas yra aiškus: Konstitucinis Teismas atsisakys nagrinėti Seimo prašymą pateikti išvadą, ar V. Gapšys „gali eiti Seimo nario pareigas po to, kai jam įsiteisėjo teismo apkaltinamasis nuosprendis“, nes Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją neturi įgaliojimų spręsti, ar Seimo narys gali toliau eiti pareigas, kai jo atžvilgiu įsiteisėjo apkaltinamasis teismo nuosprendis. Tai gali spręsti tik pats Seimas (Konstitucijos 74 str.).

Išvados

Apkaltos institutas yra Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytų valstybės pareigūnų veiklos viešos demokratinės kontrolės ir jų atsakomybės visuomenei būdas, kai jų įgaliojimai nutraukiami Seimo sprendimu, nes jie šurkščia pažeidžia Konstituciją, sulaužo priesaiką, padaro nusikaltimą. Konstitucijos 74 straipsnyje nėra tiesiogiai įtvirtinta, kada turi būti atlikti veiksmai, už kuriuos šiame straipsnyje nurodytiems asmenims galima apkalta: ar tik už veiksmus, kuriuos jie padarė eidami Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas, ar ir už veiksmus, kuriuos padarė iki jas užimdami. Konstitucinis Teismas taip pat nėra išaiškinęs, ar apkalta galima ir už veiksmus, kuriuos asmenys padarė iki užimdami minėtame straipsnyje nurodytas pareigas. Sistemiškai aiškinant Konstituciją galima teigti, kad pagal Konstitucijos 74 straipsnį Konstitucinio Teismo pirmininkui ir teisėjui, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui ir teisėjui, Apeliacinio teismo pirmininkui ir teisėjui, Seimo nariui apkaltos procesas turi būti pradėtas ne tik už nusikaltimą, kurį jie padarė eidami Konstitucijos 74 straipsnyje išvardytas pareigas, bet ir už tokį nusikaltimą, kurį padarė iki pradėdami jas eiti, o apkaltinamasis teismo nuosprendis jų atžvilgiu įsiteisėja jiems einant Konstitucijos 74 straipsnyje nurodytas pareigas.

Literatūra

Esmein, A. *Konstitucinės teisės principai (prancūzų ir palyginamieji)*. T. 1, d. 1. Kaunas, 1932.

Graužinienė, L. Komentarai LRT televizijos laidoje „Savaitė“. 2016 m. vasario 7 d.

Jarašiūnas, E. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 2.

Kubilius, A. (Komentarai straipsnyje „Seimas pradėjo apkaltos procesą V. Gapšiui). *Delfi*. 2016 m. balandžio 7 d.

Statkevičius, M. Apkaltos padariniai. *Teisė*. 2005, Nr. 56.

Vaičaitis, V. *Prezidento apkalta 2003–2004*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

Lietuvos Respublikos Seimo statutai. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 5-97.

Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. balandžio 7 d. nutarimas Nr. XII-2289 „Dėl apkaltos Lietuvos Respublikos Seimo nariui Vytautui Gapšiui pradžios ir kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą“. *Teisės aktų registras (TAR)* 2016-04-07, identifikavimo kodas 2016-08285.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 42-1345; atitaisymas: 1999, Nr. 43.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 30 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 28-784.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 49-1600.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. balandžio 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 56-1948.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 85-3094.

IS IT POSSIBLE TO INSTITUTE IMPEACHMENT AGAINST A MEMBER OF THE SEIMAS FOR A CRIME COMMITTED BEFORE BECOMING A MEMBER OF THE SEIMAS

VYTAUTAS SINKEVIČIUS

Summary

Keywords: concept of impeachment; grounds for impeachment; legal effects of impeachment.

The institute of impeachment is a method of public democratic control over the activity of the state officials listed in Article 74 of the Constitution and a method of holding such officials liable when their powers are terminated by means of a resolution of the Seimas due to the fact that such officials have grossly violated the Constitution, breached the oath, or committed a crime. Article 74 of the Constitution does not directly indicate when the actions serving as grounds for impeaching the persons specified in this article are performed: whether impeachment is possible only for actions performed at the time *when they were holding* the positions specified in Article 74 of the Constitution, or whether also for actions performed by them *before obtaining* the positions pointed out in the same article. The Constitutional Court has not yet provided its interpretation whether

impeachment is also possible for actions performed by the respective persons *before they obtained* the positions specified in Article 74 of the Constitution. A systemic interpretation of the Constitution allows asserting that, according to Article 74 of the Constitution, impeachment must be instituted against the President and justices of the Constitutional Court, the President and justices of the Supreme Court, the President and judges of the Court of Appeal, as well as any members of the Seimas, not only *for a crime committed by them at the time when they were holding* the positions provided for in Article 74 of the Constitution, but also for a crime committed by them *before obtaining* the positions specified in the same article where *a convicting court judgment in respect of them comes into force at the time when they are holding the positions specified in Article 74 of the Constitution.*

Įteikta 2016 m. balandžio 18 d.